

PROGRAM INNOWACYJNY

JA TEŻ MOGĘ ROZMAWIAĆ. PIKTOGRAMY, METODA ALTERNATYWNEJ KOMUNIKACJI WSPIERANA TERAPIĄ EEG BIOFEEDBACK

AUTOR

Magdalena Ciszowska

Zespół Szkół Specjalnych
im. Janiny Porazińskiej w Ignacowie

Program powstał w ramach realizacji projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet III, Działanie 3.3., Podziałanie 3.3.4.

Wstęp

Program edukacyjny z zakresu logopedii – alternatywnego sposobu komunikacji – PIKTOGRAMY został opracowany w oparciu o Podstawy Programowe Kształcenia Ogólnego Uczniów z Upośledzeniem Umysłowym w Stopniu Umiarkowanym i Znacznym.

Terapia logopedyczna jest nieodzownym elementem kompleksowej rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych. Dzieci upośledzone umysłowo mają często kłopoty z komunikacją – porozumiewaniem się. Wśród nich jest wiele dzieci nie mówiących lub słabo mówiących. Dlatego terapia logopedyczna w początkowych latach życia ma istotny wpływ na ich rozwój. Odpowiednio dobrany sposób terapii wspomaga rozwój poznawczy dziecka, umożliwia sygnalizowanie potrzeb oraz coraz lepszą komunikację z otoczeniem. Wyzwała to pozytywne emocje u dzieci, wprowadza w życie pewien ład i harmonię.

Podstawowe założenia programu

W rozwiązywaniu konkretnych problemów związanych z komunikowaniem się z otoczeniem uczniów nie mówiących, którym towarzyszą emocje, w trudach ich realizacji uczeń uświadamia sobie swoje możliwości, wzbogaca własną osobowość, umacnia wewnętrzną niezależność, nawiązuje kontakty, porozumiewa się z innymi. Pedagogom natomiast ułatwi poznanie psychiki ucznia, jego myśli i marzeń.

Na swoich zajęciach będę stwarzać takie warunki i stosować takie aktywizujące metody, które pozwolą na odkrywcze, indywidualne myślenie i działanie.

Przede wszystkim zadbam o atmosferę, w której uczniowie będą rozluźnieni, zaciekawieni, będą mieli zapewnione poczucie bezpieczeństwa i chęci samodzielnego wypowiedzania się, okazywania emocji. Wykorzystując ich zainteresowania będę urozmaicać zajęcia, ich tematykę, rozszerzać teren i sposób obserwacji o bliższe i dalsze środowisko, ukazując różnorodność przedmiotów, zdarzeń, planów dnia, miejsc. Będę pobudzać uczniów do myślenia i nowego spojrzenia na możliwość komunikacji poza werbalnej. Zależnie od indywidualnych możliwości postrzegania i przeżywania, myślenia i koncentracji uwagi uczniów zadbam o różnorodność bodźców. Najważniejsza będzie chęć i radość samodzielnego tworzenia, odkrywania.

Bogaty warsztat obrazków, piktogramów, albumów, płyt CD, gier komputerowych, zabawek, pacynek pozwoli uczniom wybrać środki, za pomocą których nauczą się przekazywania swoich przeżyć, emocji, potrzeb, myśli. Różne techniki pracy pozwolą uczniowi na większą swobodę, wzmocnią radość przyswajania, poznawania, tworzenia, dadzą zadowolenie i wiarę we własne możliwości.

CELE OGÓLNE

- Samodzielne komunikowanie z otoczeniem.
- Wzbogacanie słownictwa biernego ucznia.
- Trening mózgu w celu poprawienia jego efektywności i uzyskania kontroli nad procesami fizjologicznymi zachodzącymi w naszym organizmie, zwykle niedostępnymi dla naszej świadomości.

CELE GŁÓWNE

Program innowacyjny „Ja też mogę rozmawiać – Piktogramy, metoda alternatywnej komunikacji wspierana terapią EEG Biofeedback” ma na celu pomoc uczniowi, aby :

- mógł porozumiewać się z otoczeniem w najpełniejszy sposób, werbalnie lub pozawerbalnie
- zdobył maksymalną niezależność życiową w zakresie zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych
- był zaradny w życiu codziennym adekwatnie do własnego, indywidualnego poziomu sprawności i umiejętności oraz miał poczucie sprawczości
- mógł uczestniczyć w różnych formach życia społecznego na równi z innymi członkami danej zbiorowości, znając i przestrzegając (w ramach swoich możliwości) ogólnie przyjętych norm współżycia społecznego, zachowując przy tym prawo do swojej inności
- wytworzyć utrwalony odpowiedni wzorzec reagowania – tak zoptymalizować pracę mózgu, by przy jednoczesnej relaksacji posiadać umiejętność pełnej koncentracji
- mógł poprawić koncentrację uwagi
- wydłużyć umiejętność skupienia uwagi na pracy
- usprawnić motorykę poprzez pobudzenie poszczególnych okolic mózgu
- poprawić mowę

METODY -DEFINICJA ORAZ OPIS

Wśród wielu metod **alternatywnej komunikacji jest metoda – PIKTOGRAMY.**

Piktogramy są systemem znaków obrazkowych służących do rozwijania komunikacji dla osób upośledzonych umysłowo i fizycznie oraz dla osób z poważnymi problemami w zakresie rozumienia języka i posługiwania się mową dźwiękową np. autystyków.

Oryginalnie, zostały one zaprojektowane przez SIH w Umea w Szwecji. Teraz są one dostępne w Polsce dzięki Centrum Metod Alternatywnych jednemu i oficjalnemu dystrybutorowi systemu Piktogramów w Polsce. Spolszczony zestaw został sporządzony w oparciu o oryginał szwedzki jednak udostępniony jest w bardziej praktycznej i trwałej formie.

PIKTOGRAMY - to system znaków przedstawiony na czarno – białych obrazkach. Obrazek taki to - czarne tło z białą figurą (znakiem) oraz podpisem informującym o znaczeniu danego znaku. Obrazki posortowane są w 24 grupy tematyczne. Np.: postacie, części ciała, ubranie, meble-otoczenie, kuchnia-naczynia, łazienka, jedzenie, warzywa-owoce, zabawki, zawody, czynności, uczucia, pogoda, uroczystości liczby, formy kontaktu, pytania...

Poszczególne piktogramy mimo że należą do określonej grupy tematycznej, pośrednio związanej z systemem języka – nie odzwierciedlają jednak kategorii gramatycznej. Mogą więc być używane dowolnie – według klucza dopasowanego do możliwości użytkownika.

System piktogramów pomaga w porozumiewaniu się z otoczeniem, sygnalizowaniu swoich potrzeb, wzbogaca słownik tzw. „bierny”.

Przez wskazywanie na pojedyncze piktogramy dziecko może przekazać swoją potrzebę fizjologiczną, np. że chce iść do ubikacji, że jest głodne, że go coś boli. W dużym stopniu ułatwia to szybsze zaspokojenie jego potrzeby, ponieważ bardzo często zdarza się tak, że dziecko płacze, piszczy, denerwuje się i właściwie nie wiemy o co mu chodzi. Często musimy się domyślać czego potrzebuje, a nie zawsze poprawnie odczytujemy tą potrzebę – co nasila jeszcze płacz i zdenerwowanie dziecka. Gdy uczeń nauczy się wskazywania odpowiednich znaków piktogramów bardzo ułatwi mu to kontakt z otoczeniem.

Stopniowo z czasem, z wiekiem i w zależności od możliwości intelektualnych dziecka piktogramy mogą służyć do tworzenia wypowiedzi (2 – 3 wyrazowych) oraz może wzbogacać swój słownik bierny. Dzięki nim dziecko może poszerzać swoją wiedzę o świecie w sposób poza językowy.

Jednak aby doszło do takiego samodzielnego zrozumiałego posługiwania się piktogramami potrzeba dużo czasu i umiejętności dziecka. Przede wszystkim, aby dziecko potrafiło używać tego alternatywnego sposobu komunikacji jakim są piktogramy musi rozumieć i poznać znaczenie treści znaków, różnicowania ich. To wymaga długiego czasu pracy i nie zawsze osiąga się duże efekty.

Niektóre dzieci pozostaną na etapie posługiwania się kilkoma podstawowymi piktogramami – służącymi sygnalizowaniu podstawowych potrzeb. Inne doskonale poradzą sobie z ich używaniem i ciągle będą wzbogacać ich zasób. Są też dzieci, które nie będą w stanie zrozumieć znaczenia znaków i posługiwać się nimi. Warto jednak podejmować próby.

Im głębszy stopień upośledzenia umysłowego tym mniejsza jest zdolność rozumienia mowy, różnicowania i zapamiętywania dźwięków mowy. Dzieci te nastawione są bardziej na odbiór informacji przekazywanych kanałem niewerbalnym (gest, pokaz konkretnego przedmiotu, dotyk, węch, słuch). Należy więc zbadać rozumienie podstawowych poleceń słownych dziecka oraz pojedynczych słów (nazwy przedmiotów, sprzętów, naczyń, ubiorów, czynności, zwierząt). Należy także zbadać rozumienie i zapamiętywanie prostych poleceń słownych, stopień koncentracji uwagi na wypowiedziach ustnych, poleceniach.

Zaobserwować można, że dzieci upośledzone umysłowo oraz dzieci z autyzmem lepiej rozumieją co będzie się działo, jeśli otrzymają informację wizualną. Przyjęcie informacji tylko werbalnej, audytywnej, usłyszonej sprawia im ogromne trudności. Osoby te często potrzebują informacji wzrokowej np.: piktogramu, obrazka, rysunku, podpisu, by móc daną wiadomość lepiej przyswoić. Należy więc dzieciom autystycznym tak organizować zajęcia, informacje, sytuacje uczenia, aby dziecko rozumiało, co ma robić i czego od niego oczekujemy.

Aby dzieciom tym wyraźnie pokazać plan dnia i plan pracy, trzeba koniecznie dać im odpowiedź na poniższe pięć pytań:

1. Co ma teraz robić?
2. Gdzie ma być?
3. Jak dużo mam zrobić?
4. Jak długo mam to robić?
5. Co będę robić później?

Odpowiedzi na te pytania udziela się różnymi drogami wizualnymi: przedmiotami, obrazkami, piktogramami, napisami.

Jeśli dziecko nie rozumie znaczenia obrazków, by pokazać mu co powinno zrobić używa się przedmiotów i odpowiednio dopasowanych do nich piktogramów.

U dzieci z autyzmem percepcja wzrokowa funkcjonuje lepiej niż percepcja audytywna (słuchowa). Dlatego powinniśmy unaoczniać dziecku, co ma robić.

TERAPIA EEG BIOFEEDBACK

EEG Digi Track Biofeedback to nowoczesna aparatura medyczna umożliwiająca trening mózgu w celu poprawienia jego efektywności i uzyskania kontroli nad procesami fizjologicznymi zachodzącymi w naszym organizmie, zwykle niedostępnymi dla naszej świadomości.

Stosując EEG Biofeedback możemy polepszyć czynność bioelektryczną mózgu. Stwarza to duże możliwości w leczeniu zaburzeń neurologicznych, psychosomatycznych, psychiatrycznych. Biofeedback, czyli biologiczne sprzężenie zwrotne, oznacza możliwość modyfikowania procesu fizjologicznego i nadawania mu pożądanego kierunku, poprzez podawanie bezpośrednich informacji zwrotnych dotyczących parametrów tego procesu.

Elementy graficzne zapisu EEG są przedstawione za pomocą częstotliwości (Alfa, Beta 1, Beta 2 Theta, Delta), amplitudy, kształtu, kierunku.

Zastosowanie kliniczne systemu EEG Biofeedback polega na regularnym pomiarze funkcji fizjologicznych połączonych z treningiem samokontroli, co w efekcie wprowadza w obszar świadomej kontroli poszczególne reakcje fizjologiczne, takie jak: praca serca, ciśnienie krwi, rytm oddychania itp.

Dzięki treningowi może się nauczyć panowania nad poszczególnymi funkcjami organizmu, kierowanymi przez autonomiczny układ nerwowy.

Celem treningów EEG Biofeedback jest osiągnięcie takiego stanu mózgu, aby wytworzyć utrwalony odpowiedni wzorzec reagowania – tak zoptymalizować pracę mózgu, by przy jednoczesnej relaksacji posiadać umiejętność pełnej koncentracji.

Zasada działania EEG Biofeedback polega na komputerowej analizie zapisu EEG pacjenta, podłączonego poprzez elektrody do systemu. Pacjent kontroluje przebieg wideogry wyłącznie poprzez swoje myśli.

Podczas treningu terapeuta dostraja pożądane parametry fal mózgowych pacjenta tak, by zasymulować powstawanie nowych korzystnych wzorców lub hamować te niewłaściwe.

Spektrum wskazań do treningu EEG Biofeedback jest bardzo szerokie. Mogą z niego korzystać zarówno ludzie zdrowi, którzy chcą poprawić efektywność pracy mózgu, zmniejszyć poziom stresu, jak również osoby z różnymi schorzeniami OUN, chorobami narządowymi lub zaburzeniami psychosomatycznymi. Metoda ta jest szczególnie przydatna w terapii dzieci.

WSKAZANIA DO STOSOWANIA TRENINGU EEG BIOFEEDBACK:

1. Ludzie zdrowi chcący poprawić efektywność pracy mózgu:

- Uczniowie
- Studenci
- Dziennikarze
- Sportowcy
- Artyści
- Menadżerowie
- Kadra kierownicza

2. Ludzie chorzy (wybrane jednostki chorobowe):

- Syndrom ADD, ADHD
- Autyzm
- Agresja
- Anoreksja
- Bulimia
- Bezdech
- Ból przewlekły
- Nerwice
- Jąkanie
- Niepokój psychoruchowy
- Parkinsonizm
- Padaczka
- Psychozy
- Schizofrenia
- Stres
- Stwardnienie rozsiane uzależnienia
- Problemy szkolne u dzieci

- Uszkodzenia pourazowe mózgu
- Zaburzenia pamięci
- Zaburzenia mowy
- Zaburzona samoocena
- Zaburzenia snu

PRZECIWWZKAZANIA DO PROWADZENIA TRENINGÓW EEG Biofeedback :

- Silna depresja
- Znaczne pobudzenie psychoruchowe
- Nasiloną schizofrenia
- Mania
- Zaburzenia paranoidalne z omamami
- Ostry zespół obsesyjno – kompulsywny
- Delirium
- Silne objawy rozszczepienie
- Stan splątania lub depersonalizacja

U dzieci z porażeniem dziecięcym najlepiej nie robić treningów, ponieważ występować będą duże trudności w przeprowadzeniu prawidłowego badania z powodu występowania u dziecka współruchów, napięć mięśniowych.

Podczas treningów dziecko musi siedzieć wygodnie i nieruchomo na fotelu. Nie powinno się poruszać, nawet mrugać powiekami. Powinno koncentrować się na grze patrząc na ekran i relaksować się.

U dzieci cierpiących na padaczkę – **będących pod opieką neurologa** tzn. przyjmujących leki przeciw padaczkowe treningi prowadzone na punktach C3, C4 mogą – czyli w centralnym paśmie, mogą korzystnie wpłynąć na zmniejszenie napadów padaczkowych.

Pozytywny wpływ treningów

Treningi:

- wyciszają
- poprawiają koncentrację uwagi
- umiejętność skupienia uwagi na pracy
- usprawnianie motoryki poprzez pobudzanie poszczególnych okolic mózgu
- poprawa mowy

Ilość treningów zależy od dysfunkcji. U dorosłego przeciętnie do 20 treningów – (2x w tygodniu). U dzieci niepełnosprawnych 40 – 50 treningów najlepiej zawsze tego samego dnia tygodnia i o tej samej godzinie.

Często po 7 – 8 treningach następuje załamanie. Należy to przetrwać i kontynuować treningi, aby nastąpiła poprawa.

WARUNKI ZALECANE W TRAKCIE WYKONYWANIA TRENINGÓW:

1. Pomieszczenie powinno być możliwie wyciszzone i zacienione.
2. Nie zaleca się wykonywania badań w pomieszczeniu z podłogą z tworzyw sztucznych (PCV, wykładziny sztuczne).

3. Niewskazane jest stosowanie w trakcie badań oświetlenia lamp typu „światłówka”.
4. Pacjent powinien znajdować się ok. 1,5 m od monitora.
5. Fotel dla pacjenta powinien być stabilny (brak możliwości „huśtania się”), z zagłówkiem, pozwalający uzyskać komfortową pozycję rozluźniającą mięśnie.
6. W pomieszczeniu podczas treningu EEG Biofeedback może przebywać jedynie terapeuta oraz pacjent z opiekunem (w przypadku prowadzenia treningów z dziećmi upośledzonymi).

Elektrody:

Do aparatu EEG Digi Track Biofeedback dołączone są elektrody “miseczkowe” mocowane na powierzchni czaszki oraz elektrody klipsowe mocowane na płatkach uszu.

Przed użyciem elektrody należy namoczyć w fizjologicznym roztworze chlorku sodu (0,9% NaCl). Po wykonaniu badania elektrody należy oczyścić z resztek pasty przewodzącej i umyć pod bieżącą wodą.

Wszystkie elektrody wykonane są ze srebra pokrytego elektrolitycznie warstwą chlorku srebra.

Elektrody podczas użytkowania zużywają się w niewielkim stopniu, natomiast zniszczeniu ulega wierzchnia warstwa. W celu regeneracji elektrod należy pokryć je od nowa chlorkiem srebra. Firma ELMIKO zajmuje się również regeneracją elektrod.

Głowica:

Nie może zwisać, światłowód nie może leżeć też za blisko komputera (powiesić za komputerem lub z boku) w odległości około 1,5m od komputera.

TRENINGI PASA CENTRALNEGO wykonuje się w celu relaksacji, wyciszenia (pas centralny – punkty C3, C4) jest bezpieczny i daje duże możliwości tzn. zwiększa stabilność kory mózgowej, wpływa na poprawę wielu funkcji.

Najczęściej stosowany jest w autyzmie, zespołach nadpobudliwości , impulsywności, agresji, zaburzeniach zachowania. Przy braku orientacji przestrzennej, brakach zdolności matematycznych. Przy tikach, braku modulacji mowy, w problemach z zasypianiem. Trening ten wycisza, uspokaja, zmniejsza stres i lęk. Treningi na pasie centralnym stosujemy także przy problemach w nauce, zaburzeniach w koncentracji uwagi, dysleksji, spowolnieniu, apatii, deficytach mowy, problemach z arytmetyką, logiką. Dobrze wpływa też przy chronicznych zmęczeniach, braku motywacji. Zalecany też przy utracie kontroli zachowań, zaburzeniach przyjmowania pokarmu.

Ilość treningów zależy od dysfunkcji. U dorosłego przeciętnie do 20 treningów – (2x w tygodniu). U dzieci niepełnosprawnych 40 – 50 treningów najlepiej zawsze tego samego dnia tygodnia i o tej samej godzinie.

Rozpoczynając z dzieckiem terapię EEG Biofeedback musimy na pierwszym miejscu zdiagnozować ucznia, czyli wykonać badanie diagnozujące. Po przeanalizowaniu wydruku parametrów z badania możemy przystąpić do treningów pasa centralnego (jest to uniwersalny pas rozwijający i wspomagający wszystkie najważniejsze funkcje mózgu, które należy ćwiczyć i rozwijać u dzieci upośledzonych umysłowo).

Proponowane zadania do realizacji

Terapia logopedyczna metodą alternatywnej komunikacji z użyciem piktogramów:

ZADANIE	CEL GŁÓWNY	CELE SZCZEGÓLWE	SPOSÓB REALIZACJI	MIESIĄC
PIKTOGRAMY METODA ALTERNATYWNEJ KOMUNIKACJI	I. Porozumiewanie się z otoczeniem w najpełniejszy sposób werbalnie lub poza werbalnie, wzbogacanie słownictwa biernego i czynnego.	<ul style="list-style-type: none"> Nauka znaczenia poszczególnych znaków piktogramowych. 	<ul style="list-style-type: none"> nauka przy komputerze płyta CD „Słownik Piktogramowo-Obrazkowy dopasowywanie przedmiotów (konkretu), ilustracji do odpowiadających im piktogramów 	IX
		<ul style="list-style-type: none"> Rozpoznawanie miejsc, pomieszczeń szkolnych – dopasowywanie do znaku piktogramowego. 	<ul style="list-style-type: none"> przypasowywanie piktogramów do pomieszczeń szkolnych, różnych miejsc 	X
PIKTOGRAMY METODA ALTERNATYWNEJ KOMUNIKACJI	II. Zdobycie maksymalnej niezależności w zakresie zaspakajania swoich potrzeb.	<ul style="list-style-type: none"> Określanie swoich podstawowych potrzeb. Wszystkich Świętych –zagadnienie tematyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> nauka wskazywania ze zrozumieniem piktogramów przedstawiających: *potrzeby fizjologiczne *łazienka *II śniadanie krótkie opowiadanie piktogramowe. 	XI
PIKTOGRAMY METODA ALTERNATYWNEJ KOMUNIKACJI	III. Zaradność w życiu codziennym, poczucie sprawczości	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie planów czynności, dnia... 	<ul style="list-style-type: none"> plan kolejności wykonywania czynności w toalecie plan porannego ubierania się Święty Mikołaj Święta Bożego Narodzenia 	XII

PIKTOGRAMY METODA ALTERNATYWNEJ KOMUNIKACJI	IV. Uczestnictwo w różnych formach życia społecznego.	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie zdań i Opowiadań z pomocą piktogramów 	- przybory szkolne	I
			- co robimy w szkole	
			- kalendarz pogody	
			- sporty zimowe	II
			- spędzanie czasu wolnego w domu	
			- charakterystyka każdej pory roku (wiosna, lato, jesień, zima)	III
- ogródek, nowalijki	IV			
-przepis na pyszna kanapkę z nowalijkami				
- Święta Wielkanocne				
-sklep (rodzaje sklepów)	V			
- ubrania – stosowne do pory roku i okoliczności				
- ZOO	VI			
- plac zabaw				
- wakacje				

Na zajęciach będę wykorzystywać pacynki , zabawki, różnorodne przedmioty z najbliższego otoczenia ucznia, albumy, obrazki ,piktogramy, płyty CD obrazkowo – piktogramowe, książki. Będziemy wychodzić w plener poznając najbliższe środowisko.

Terapia EEG Biofeedback:

Na zajęciach będziemy korzystać z komputerowego sprzętu Digi Trak oraz wykorzystywać różnorodne gry komputerowe, które zawiera w swym wyposażeniu program komputerowy do terapii EEG Biofeedback.

Rozpoczynając z dzieckiem terapię EEG Biofeedback musimy na pierwszym miejscu zdiagnozować.

ZADANIE	CELE GŁÓWNE	CELE SZCZEGÓŁOWE	SPOSÓB REALIZACJI	MIESIĄC
TERAPIA EEG BIOFEEDBACK	I. Określenie czynności mózgu.	<ul style="list-style-type: none">• Diagnoza czynności EEG mózgu, rejestracja i analiza fal Delta, Theta, Alfa, SMR, Beta, Beta2	- diagnoza EEG Biofeedback, analiza czynności mózgu, ustalenie szczegółowej terapii	IX II
TERAPIA EEG BIOFEEDBACK	II. Utworzyć utrwalony odpowiedni wzorzec reagowania, by zoptymalizować pracę mózgu, by przy jednoczesnej relaksacji posiadać umiejętność pełnej koncentracji.	<ul style="list-style-type: none">• Wyciszenie, relaks• Poprawa koncentracji uwagi	-trening na punkcie C4 SMR / THETA a) drzewo b) rybki c) latający dywan d) Syzyf - trening koncentracji uwagi na punkcie C3 Beta /Theta a) rzutki b) skacząca piłeczka c) bobslej d) emotikonka	IX II, III X III, IV
TERAPIA EEG BIOFEEDBACK	III. Poprawa mowy	<ul style="list-style-type: none">• Usprawnianie pola ruchowego mowy (ośrodek Brocka)• Usprawnianie pola czuciowego mowy (okolica Wernickego)	- trening na punktach F3 i F4 SMR / Delta a) afrykański strumień b) akwarium c) bałwanek d) grawitacja - trening w punktach T3, T4 Beta / Delta a) mozaika b) lot w przestrzeni c) lasso d) okno	XI IV, V XII V

<p>TERAPIA EEG BIOFEEDBACK</p>	<p>IV. Poprawa funkcjonowania w szkole.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa motywacji do pracy • Poprawa funkcjonowania mózgu obciążonego dysfunkcją intelektualną • Obniżenie poziomu lęku, stresu, napięcia emocjonalnego 	<p>- trening F3 C3 Beta / Theta a) samochód na drodze</p> <p>- trening C4 SMR/Delta a) okno b) wszechświat umysłu</p> <p>- trening punktu C4 SMR / Theta a) plaża b) mozaika</p>	<p>I VI</p>
<p>TERAPIA EEG BIOFEEDBACK</p>	<p>V. Ocena funkcjonowania mózgu po zastosowaniu treningu EEG Biofeedback</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnoza EEG mózgu, analiza wyników początkowych i końcowych, wnioski. 	<p>- diagnoza EEG Biofeedback</p>	<p>II VI</p>

EWALUACJA

Ewaluacja programu ma na celu

sprawdzenie prawidłowości wykonywanych zadań, skuteczności i efektywności obu metod. Przeprowadzana będzie po zakończeniu ostatnich zajęć.

Ewaluacji programu podlegać będzie:

- użyteczność, przydatność programu
- efektywność
- stopień przyswajania treści, zadań

Narzędziami do zbierania materiału będą:

- anonimowe ankiety dla rodziców i wychowawców uczniów objętych programem
- wywiady – zbieranie opinii rodziców, nauczycieli na temat celowości, potrzeby i efektywności metody i terapii
- obserwacja praktycznego działania uczniów i poprawny dobór metody do diagnozy.
- ocena dokonywana przez nauczyciela

Bibliografia

Podstawę teoretyczną programu stanowią:

1. „Przewodnik dla nauczycieli uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu znacznym i umiarkowanym” Część I, II.: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej, Warszawa 2002.
2. W. Waclaw, U. Aldenrud, s. Ilstedt : “Dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera” Tłumaczenie M. Aleksandrowicz, Katowice 2000.
3. M. Grycman, K. Kaniewska, P. Szczawiński.: PCS. Stowarzyszenie „Mówić bez słów”, Warszawa 2001.
4. M. Podeszewka – Mateńko: „Wprowadzanie Piktogramów – program postępowania” – materiały konferencyjne z VIII Konferencji Szkoleniowej PIKTOGRAMY.: Centrum Metod Alternatywnych, Szczecin 2008.
5. G. Rusek, K. Smyk, K. Smyk: „Teoria i praktyka terapii EEG Biofeedback” - materiały Kursowe.: Przedsiębiorstwo Informatyki Medycznej ELMIKO, Milanówek 2007.

2. ANKIETA DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI

Informacja wstępna

Proszę państwa o poświęcenie czasu na wypełnienie tej ankiety. Państwa odpowiedzi pozwolą mi przemyśleć pracę logopedyczną dotyczącą opracowanego przeze mnie programu innowacyjnego (alternatywnego sposobu komunikacji z użyciem piktogramów, terapię EEG Biofeedback) – i być może coś w niej zmienić. Zależy mi na szczerych odpowiedziach, a także na wszelkich dodatkowych uwagach.

Dziękuję

1. Czy uczeń systematycznie uczęszczał na zajęcia programowe, czy był na nich często nieobecny ?

.....

2. Czy dziecko rozumie znaczenie poznanych piktogramów ?
(wszystkie, podstawowe, dużo, kilka,)

.....

3. Czy dziecko samo potrafi ze zrozumieniem posługiwać się pojedynczymi piktogramami ? Jakimi?

.....

.....

4. Czy państwo w domu lub w swojej pracy szkolnej z dzieckiem stosują piktogramy ?

TAK

NIE

CZASAMI

5. Czy według państwa metoda piktogramów jest przydatna i w jakikolwiek sposób ułatwia dziecku komunikację z otoczeniem ?

TAK

CHYBA TAK

NIE

NIE WIEM

6. Inne uwagi, propozycje, sugestie rodziców i nauczycieli do pracy tą metodą:

.....

.....